

Zanim rozpoczęła się trzecia część Biblii 3.0, nad Ostrowem Tumskim pojawiła się tęcza. Słuchaliśmy w głębokim skupieniu dziejów Józefa Egipskiego, a medytacje przypominały o tym, że nie jest to tylko historia. Serdeczne podziękowanie dla Dariusza Kowalskiego, który w trakcie tych trzech spotkań potrafił wydobyć sens starotestamentalnej Księgi i poruszyć nasze serca jej aktualnością. Nie byłoby to możliwe bez zaangażowania o. prof. dr hab. Adama Ryszarda Sikory OFM – tłumacza i komentatora oraz Katarzyny Stroińskiej – Sierant, kompozytorce i pianistce, której towarzyszyli: Jarosław Sierant /skrzypce/, Piotr Banyś /puzon/ i Mirosław Tokłowicz /instrumenty perkusyjne/. Poniżej komentarz o. Adama Sikory.

W ramach cyklu *Verba Sacra Biblia Trzeciego Tysiąclecia*, po raz trzeci usłyszymy dzisiaj fragmenty z pierwszej księgi Biblii, nazywanej w tradycji chrześcijańskiej Księgą Rodzaju albo Księgą Początków, a w tradycji żydowskiej –

Bereszit

, od słowa, którym się ta Księga rozpoczyna. Poprzednią, drugą część Księgi Rodzaju zakończyliśmy historią patriarchy Abrahama, ojca wiary, i jego syna Izaaka. Dzisiaj będziemy mieli możliwość posłuchania o dziejach potomków Izaaka: o jego synu Jakubie, a szczególnie o Józefie, synu Jakuba i jego ukochanej żony Racheli.

Opowiadanie o Józefie zamieszczone zostało na końcu Księgi Rodzaju, aby mogło pełnić funkcję pomostu łączącego dzieje patriarchów z faktem wyjścia Izraelitów z ziemi egipskiej, opisanym w kolejnej księdze Starego Testamentu. Ma ono również wyjaśnić, dlaczego Hebrajczycy znaleźli się w Egipcie, dlaczego byli ciemnieni, i jaka była geneza ich wyzwolenia.

W samej Księdze Rodzaju historia Józefa jest opowiadaniem autonomicznym, tak w swoim rodzaju, jak i w genezie. Zbliża się ona do tekstów mądrościowych, których pierwszorzędnym zadaniem nie jest przekazywanie „informacji” historycznych, ale kształtowanie postaw moralnych. Historia Józefa składa się z 392 wersetów (Rdz 37-47), które stanowią „związką całość, modulowaną w oparciu o to, co w terminologii lingwistycznej nazywa się «podstawą transformacji»: z udręki przechodzi się do radości, z nędzy do chwały, z pierwotnego kryzysu do szczęśliwego rozwiązania, z prochu do gwiazd” (por. G. Ravasi).

Z jednej strony bowiem w Księdze ukazuje się nierzadki problem ludzkiej rzeczywistości: problem podzielonej rodziny, rozdzielonej zazdrością i nienawiścią, dalekiej od pojednania, z drugiej zaś strony Księga objawia wielkie plany Boga dotyczące całego narodu, realizujące się poprzez konkretne jednostki, ich życie i cierpienia.

Dramatyczna historia Józefa rozpoczyna się opisem zdrady i odrzucenia, jakiego doświadcza on ze strony najbliższych – ze strony swoich braci, którzy stali się gorzkim i mglistym obrazem ludzkich społeczności wszystkich czasów, nacechowanych zazdrością, nienawiścią, sprzeczkami i podejrzliwością.

Potem niegodziwego i nikczemnego czynu względem Józefa dopuszcza się żona Potifara, której ten nie daje się zwieść. Intrygi i fałszywe oskarżenia mogą go pozbawić życia, ale Józef w

imię wierności Bogu i lojalności wobec swojego zwierzchnika, pozostaje człowiekiem na wskroś prawym, uczciwym i roztroptym, ale przede wszystkim ufnie powierza się zamysłom Boga i jest Mu posłuszny w każdej chwili życia. Księga Mądrości, która powstała wiele wieków później, tak powie o Józefie, nazywając go „sprawiedliwym”: „Mądrość nie opuściła sprawiedliwego, gdy go zaprzędano, wybawiła go od grzechu. Zeszła z nim razem do lochu i nie opuściła go w więzach, aż mu przyniosła berło królewskie i władzę nad jego ciemiężcami. Dowiodła, że kłamią jego potwarcy, a jemu dała sławę na wieki” (10,13-14).

Z punktu widzenia duchowego, historia Józefa podkreśla przede wszystkim prawdę o Bogu, który w namacalny sposób czuwa nad ludźmi pokładającymi bezgranicznie w Nim ufność. Za prozaicznymi wydarzeniami codzienności, doświadczeniami ogólnoludzkimi wszystkich czasów, kryje się dyskretnie, ale dobitnie obecna myśl o Bożej Opatrzności kierującej ludzkimi drogami i czuwającej nad życiem każdego człowieka. Obecność Boża jest tu jednak ukazana inaczej niż w pierwszej części Księgi. Jest to obecność raczej ukryta i dyskretna, nie ma tu mowy o teofanii – Bóg nie objawia siebie za pomocą bezpośrednich spotkań czy potężnych dzieł. Jego działanie scalone jest ze zwyczajnym ludzkim życiem, ludzkimi wyborami i decyzjami. Jest ono dostrzegalne jedynie dla tych, którzy potrafią spojrzeć na wszystko oczyma wiary. To Boża obecność zadomowiona w ludzkich sercach sprawia, że historie indywidualne, jawiące się często jako gmatwanina sprzeczności i zawodów, zyskują wymiar nadziei oraz tajemniczą i pogłębioną logikę.

Kim jest Józef dla chrześcijan? – o tym poucza św. Szczepan w swej słynnej mowie przed Sanhedrynem (Dz 7,9-16), a potwierdza autor Listu do Hebrajczyków: jest on etapem historii zbawienia, który należy postrzegać w świetle wiary i zgodnie z wiarą: „Dzięki wierze Józef konając, wspominał o wyjściu synów Izraela i dał polecenie w sprawie swoich kości” (Hbr 11,22). Dla Ojców Kościoła Józef będzie *figura Christi*, co szczególnie podkreśli św. Ambroży w swoim dziele *De Joseph patriarcha*.

Teksty biblijne przygotowane na dzisiejszy wieczór są przede wszystkim zachętą do umiejętnego dostrzegania działania Bożego, które w historiach poszczególnych ludzi, niezależnie od ich bulwersujących czy radosnych aspektów, nie pozostawia nigdy ufających Panu w opuszczeniu. Z tematem Bożej Opatrzności łączy się tu ściśle temat pojednania. „Przyczyna, dla której Józef wybacza swoim braciom nie leży w nich samych lub w zmianie ich uczuć, ale w Bożej opatrzności, która dzięki Józefowi, ze zła wyprowadziła dobro. Józef wybacza swoim braciom nie dlatego, że na to zasługują, ale dlatego, że Pan Bóg jest tego godzien” (A. Schneker). W ten sposób autor opowiadania przypomina prawdę, że „przebaczenie między ludźmi nie jest jedynie międzyludzkim wyrównaniem, gdyż za każdym razem dotyka ono również najgłębszych relacji między człowiekiem a Bogiem” (G. von Rad).

Dać się prowadzić w życiu Bogu i mocą przebaczenia przemieniać największe zło w dobro – oto istota przesłania dzisiejszej lektury biblijnej.

O. prof. dr hab. Adam Ryszard Sikora OFM